

Motion till riksdagen 2025/26:189

av **Annika Hirvonen m.fl. (MP)**

Antibiotikaskatt för att förebygga antibiotikaresistens

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snarast påbörja arbetet med att ta fram ett förslag på antibiotikaskatt för att främja minimal antibiotikaanvändning i djuruppfödningen inom EU och globalt och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Antibiotikaresistens innebär att bakterier utvecklar motståndskraft mot antibiotika. Det är ett växande hälsoproblem såväl i Sverige som globalt. Infektioner kan bli svåra eller omöjliga att behandla, vilket innebär ett stort lidande för den som blir sjuk. Ju mer antibiotika vi använder, desto snabbare utvecklas antibiotikaresistens.

Enligt WHO används det globalt sett mer antibiotika till friska djur än till sjuka människor.

Den svenska djurhållningen använder minst antibiotika i hela EU. Sverige har en lång tradition då det gäller en sund djurhållning och förebyggande djurhälsovård. Sverige var 1986 först i världen med att förbjuda användning av antibiotika i foder i syfte att öka djurens tillväxt. 2006 beslutade EU att förbjuda antibiotika i tillväxtsyfte, men det är i stor utsträckning fortfarande tillåtet utanför EU, och inom EU finns det många länder där överanvändningen av antibiotika är enorm.

2022 trädde en EU-förordning om veterinärmedicinska läkemedel i kraft som kraftigt begränsar överanvändningen av antibiotika i djurhållningen. Förordningen skärpte reglerna på så vis att det numer är förbjudet att ge antibiotika till en grupp friska djur (profylax). Men det kommer fortfarande att vara tillåtet med förebyggande behandling i form av metafylax. Det är därför tveksamt om de nya reglerna kommer att leda till minskad antibiotikaanvändning och därför behöver Sverige vidta ytterligare åtgärder.

Metafylax innebär att en hel grupp av djur behandlas trots att endast några få är sjuka. Den motivering som hävdas är att när klinisk sjukdom finns hos några djur är det lika bra att behandla hela gruppen eftersom risken för spridning är stor. Men det innebär att man istället för att åtgärda grundproblematiken, som ofta handlar om att djurhållningen är bristfällig, använder antibiotika. Det är givetvis inte acceptabelt att ett av våra mest värdefulla läkemedel, antibiotika, även fortsättningsvis kommer att kunna missbrukas.

Den djurvälferdsresa som Sverige gjorde i början av 1990-talet, efter att vi förbjöd användningen av antibiotika i tillväxtstimulerande syfte, måste ske i hela EU. Det är först när EU har en djurhållning som bygger på att hålla djuren friska genom att ha en god djurhållning om friska djur som användningen av antibiotika kan minska. Här finns det inga genvägar.

Miljöpartiet föreslår därför en skatt för att främja minimal antibiotikaanvändning i djuruppfödningen inom EU och globalt.

Svenska bönder är idag ledande inom EU vad gäller djurvälferd, men måste trots det konkurrera med billigare kött från djur som fötts upp på ett ohållbart sätt med rutinmässig användning av antibiotika.

Det som krävs är ett förbättrat regelverk inom EU och globalt, men också ett ekonomiskt system som gynnar de djuruppfödare som satsar på förbättrade förhållanden för djuren, stärker deras hälsa och därmed minimerar antibiotikaanvändningen. Svenska producenter är oftast redan där, men vi som politiker behöver ta ansvar för att en ansvarsfull djuruppfödning också bär sig på marknaden. Kött från djuruppfödning som överanvänder antibiotika och därigenom bidrar till ett av mänsklighetens mest allvarliga hälsoproblem i framtiden, antibiotikaresistens, är något som inte fortsatt kan flöda in på marknaden.

Skatten ska utformas så att den inte innebär någon extra kostnad eller administration för de bönder som använder antibiotika ansvarsfullt för att behandla sjuka djur. Friska djur behöver inte antibiotika, sjuka djur har rätt till antibiotika.

Utgångspunkter för en ny skatt

En ny skatt införs i Sverige på kött från djurhållning där antibiotika används rutinmässigt under uppfödningen.

Nivån på skatten bör sättas så att den verkar pådrivande i omställningen till en hållbar djurhållning med förbättrade förhållanden för djuren där antibiotikaanvändningen är låg och ansvarsfull, såväl inom EU som i andra länder som Sverige handlar med.

Skatten ska utformas med utgångspunkten att den inte ska innebära någon extra kostnad för de bönder som använder antibiotika ansvarsfullt för att behandla sjuka djur så som praxis är i Sverige redan idag.

Skattereduktionen bygger på att det finns dokumentation, en antibiotikadelARATION, som visar att gårdens antibiotikaanvändning är låg och ansvarsfull. Denna deklaration bygger på den journalföring som man som veterinär inom EU redan idag utför. Den enskilda bonden kommer alltså inte att behöva utföra någon ytterligare pappersexercis.

Skattereduktionen ska utgå från ett krav på den som säljer eller importerar produkterna att kunna redogöra för antibiotikaanvändningen från sina leverantörer, i form av en antibiotikadeklaration. Deklarationen ska tydliggöra om antibiotikaanvändningen på gårdsnivå är låg och ansvarsfull.

Detta kräver att det finns rapporteringssystem som kan ge gårds- och djurspecifika data. Sådana system, som kan såväl vara myndighetsbaserade som bygga på branschernas egna kvalitetsprogram, finns t.ex. i Nederländerna och Danmark. I Storbritannien har livsmedelskedjan Marks & Spencer meddelat att man kommer att kräva en sådan rapportering från sina leverantörer.

I Sverige är veterinärer som behandlar livsmedelsproducerande djur skyldiga att rapportera användningen av antibiotika till Jordbruksverkets djursjukdatabas.

I dag är det dock inte möjligt att utifrån djursjukdatabasen få ut kvalitetssäkrade, gårdsspecifika data, och Jordbruksverket gjorde därför 2013 en förstudie för att särskilt belysa de brister som finns och gav där förslag på hur systemet kan utvecklas så att gårdsspecifika data kan genereras ur systemet.

Förslaget bör därför vara utformat på ett sätt som ger Jordbruksverket tid att utveckla djursjukdata så att det i Sverige går att få fram gårdsspecifika data om antibiotikaanvändning från svenska gårdar. Därigenom kommer antibiotikadeklarationen att kunna genereras via ett automatiserat system.

Förslaget är att en statlig utredning tillsätts för att ta fram ett förslag på antibiotikaskatt i enlighet med ovan beskrivna utgångspunkter.

Det finns naturligtvis en rad tänkbara svårigheter, bland annat inom handelspolitiken och EU:s bestämmelser kring punktskatter och den fria rörligheten. Man skulle kunna uppfatta en sådan här skatt som protektionistisk, men det är mycket viktigt att se att styrmedlet inte syftar till protektionism utan till att direkt gynna produktion som inte bidrar till de globalt växande riskerna med antibiotikaresistens. Det finns också farhågor. Därför finns det stor anledning att i samhällsdebatten diskutera både denna och andra faktiska åtgärder som skulle kunna minska riskerna med detta mycket allvarliga problem.

Bakgrund och nuläge

Antibiotikaresistens är idag ett av de allvarligaste hoten mot människors hälsa. WHO klassar det som ett hot mot mänskligheten och enligt en studie från brittiska Review on Antimicrobial Resistance så kan resistenta bakterier orsaka fler dödsfall än cancer 2050 om vi inte handlar nu.

70 procent av all antibiotikaanvändning inom EU går idag till djur, bara 30 procent till hälso- och sjukvård av människor. Det är en helt orimlig situation som politiken måste hitta verktyg för att hantera och förändra.

Det finns prognoser som visar att den globala användningen av antibiotika till djur kan komma att öka med nära 70 procent mellan 2010 och 2030. En utveckling som vi givetvis måste sätta stopp för. Och det går. För det handlar om hur vi föder upp våra djur.

Sverige är idag det land inom EU som använder allra minst antibiotika i sin djuruppfödning. Ett stort problem är att man på många håll inom unionen väljer att använda antibiotika till grupper av friska djur snarare än att behandla det enskilda djuret som är sjukt. Inom EU används 90 procent av antibiotikan för att behandla grupper av djur, bara 10 procent för enskild behandling av de djur som faktiskt är sjuka. I Sverige är situationen det omvända, bara 10 procent av antibiotikan ges som gruppbehandling.

I Danmark används ca tre gånger mer antibiotika och i Tyskland används åtta gånger mer. Italien och Spanien har 27 respektive 34 gånger högre antibiotikaförbrukning än Sverige.

Vad beror det här på? Sverige har en lång tradition då det gäller en sund djurhållning och förebyggande djurhälsovård med exempelvis strängare krav på stallar och utrymme. Sverige var 1986 först i världen med att förbjuda användning av antibiotika i foder i syfte att öka djurens tillväxt. Ett sådant förbud kom först år 2006 inom EU och saknas fortfarande i stor utsträckning utanför EU.

I många länder är djurhållningen fortfarande undermålig och där används antibiotika som ett rutinmässigt insatsmedel under vissa perioder av djurens liv för att förebygga sjukdomsutbrott. Detta beror i huvudsak på dålig djurhållning, omfattande handel med levande djur och bristande smittskydd.

Att ett av våra mest värdefulla läkemedel missbrukas i syfte att kompensera för en dålig djurhållning är inte acceptabelt.

Inom EU tas nu en förbättrad lagstiftning på området fram, även om den inte bedöms nå ända fram. Sverige är pådrivande, både i ministerrådet och i parlamentet.

För att nå det långsiktiga målet – en djurhållning som bygger på friska djur utan behov av antibiotika – behöver vi också använda ekonomiska styrmedel för att driva på utvecklingen. En mycket stor del av det kött som konsumeras i Sverige är importerat. Genom att införa en skatt på importerat kött där stora mängder antibiotika använts i produktionen kan svenska konsumenter bidra. Djurhållning med låg antibiotika-användning måste premieras på marknaden.

En samlad politik för att minska antibiotikaresistens behövs

Det behövs många fler åtgärder utöver skatt på kött som producerats med stora mängder antibiotika.

God djurhållning är den viktigaste faktorn för att hålla djur friska och minska antibiotikaanvändningen, därför anser Miljöpartiet att Sverige måste dela med sig av kunskapen om djuruppfödning som bygger på att hålla djuren friska. Den svenska djurhållningen ska fortsätta att utvecklas och vara ett föredöme då det gäller djurskydd och låg antibiotikaanvändning.

EU-politiken måste skärpas. Större fokus måste riktas för att motverka dålig djurhållning, omfattande handel med levande djur och bristande smittskydd.

I ekologiskt lantbruk får inte antibiotika användas rutinmässigt. Sverige måste arbeta för att ekologiskt lantbruk utvecklas och ökar.

Ett konsumentpolitiskt viktigt förslag är att införa ursprungsmärkning av kött på restauranger och storkök så att även restaurangbranschen blir en stark kraft i arbetet.

Offentlig upphandling måste premiera kött från djurhållning där antibiotikaanvändningen är låg och ansvarsfull. Det bör införas ett lagkrav att all mat som serveras inom skolor, äldreomsorg och sjukvård minst ska möta kraven i svensk djurskyddslag.

Det goda förebyggande arbete som sker i sjukvården kan också stärkas och förbättras.

Källor

ECDC/EFSA/EMA second joint report on the integrated analysis of the consumption of antimicrobial agents and occurrence of antimicrobial resistance in bacteria from humans and food-producing animals. ECDC, Efsa och EMA, 2017.

Förstudie: Förenkling rapportering djursjukdata. Jordbruksverket, 2013.

Global trends in antimicrobial use in food animals. Van Boeckel et al., 2015.

<http://www.svensktkott.se/om-kott/darfor-svenskt-kott-fordjupning/friska-djur-behover-inte-antibiotika/>.

Sales of veterinary antimicrobial agents in 30 European countries in 2015. Trends from 2010 to 2015. EMA, 2017.

Tackling Drug-Resistant Infections Globally: final report and recommendations. Review of Antimicrobial Resistance, 2017.

The evolving threat of antimicrobial resistance – Options for action. WHO 2012.

Annika Hirvonen (MP)

Emma Nohrén (MP)

Janine Alm Ericson (MP)

Leila Ali Elmi (MP)

Rebecka Le Moine (MP)

Nils Seye Larsen (MP)

Ulrika Westerlund (MP)